

210. Van Dale, de letter O (3)

1. De once-eenheid is het twaalfde gedeelte van het vroeger gebruikte medicinale pond. U wist, dat onchocerciasis rivierblindheid is? Wat is het nu: onconformistisch of non-conformistisch? Onze specialisten zijn on demand (Jaarboek 2009: op afroep) beschikbaar. Een onderbalk, een architraaf, bevindt zich onder de (het) fries. Een onderflens is het onderste gedeelte van een I-profiel. Onderhuids is subcutaan, hypodermiaal. Waarom heet een onderdoortje ook wel een achterommetje? Waar is mijn (gele of rode) lieb? De Onderwijsraad is door de minister van Onderwijs ingesteld. De onderwijswethouder van Rotterdam sprak hem daarover trouwens aan.
2. Ondeskundig is niet ter zake kundig. Een on-dit is een gerucht. Een onduline is een golvende kromme lijn waarvan de bochten elkaar zeer dicht benaderen, een slangenloop. Dat onechie [volkstaal] van jullie is toch nog goed terechtgekomen. Het betreft een in onecht geboren kind. One for the road, en hij klokte het glas jenever naar binnen. Het begrip oneirisch heeft betrekking op dromen, oneirodynamieën zijn nachtmerries. Ongelijkstijligheid is heterostylie. Een ongeluksvogel vliegt niet, maar is een porte-malheur (onheilsbode). De Satan is de zoon der ongerechtigheid.
3. Soldaten noemen tomatenpuree een blikje ongesteld. O ja, de oneet heet gewestelijk de lidrus. De slaaf viel bij zijn heer in ongenâ. Een ongle-bleu is een cultuursnob. Mijn vrouw lijdt aan oniomanie, koopziekte. De onnozele Hals verkocht zijn eigen schilderij voor veel te weinig. De onnozele-kinderendag is de feestdag van Onnozele-Kinderen. Een onomasticon is een naamboek. Wie aan onomatofobie lijdt, is zelfs bang voor de onomatopoësis. Ben je niet oprecht, dan ben je deloyaal. Met de Onoverwinnelijke Vloot bedoelen we de Spaanse Armada van 1588. Een iniquiteit is een onrechtvaardigheid.
4. Onrein is besmet, on-Reins, wat Rein niet geschreven heeft (on-Rijns betekent dat iets niet van de Rijn is). Een tevreden roker is geen onruststoker, geen stokebrand. Voor de onzen geldt 'ons kent ons'. Die zou men Ons Heer geven zonder biecht(en). Bij osm [oo-ès-èm] geldt de ons-kent-onssfeer (Jaarboek 2008). De entartete Kunst vinden wij geen Kunst met een grote K. De Koning heeft het recht de Kamers der Staten-Generaal te ontbinden, dat is dan een Kamerontbinding. Hij nam voor zoete koek aan, dat ontbijtkoek zoetekoek heet. Ontgoocheld constateerde hij dat de gegevens ontgoogeld (Jaarboek 2007) waren.
5. Off the record, on the spot (Jaarboek 2008), on the rocks, het leven on the wild side: zwart-op-wit onthoudt het wel. Ik geniet zeer van mijn dafje van het merk DAF. Ik heb heel wat wild gedood en de niet-sacrale beesten daarna zelf ontweid. De kerk werd door de politie ontwijjd. Waar heb je dat ontwerp van wet tot regeling van het Hoger Onderwijs? Exsecratie is ontwijding. De onus probandi is de bewijslast. Hij keerde onverrichter zake terug naar de basis. De onychia is een ontsteking van weefsel rond de nagel. Onychitis is ontsteking van het nagelbed. De begrippen 'onychofagie' en 'onycholyse' zoeke men op in de Dikke Van Dale.
6. De ring aan de hand met onyxis bevatte een onyxen steen. Houd toch op met die zotteklap, nonsens, quatsch en larie(koek). Een oogbedrieger is een trompe-l'oeil. Wat is Onze-Lieve-Vrouwhalfoogst ook weer? De nystagmus is de oog(bol)siddering (oogbeving). Het collyrium is de oogwassing. Het zal je familie maar wezen: oom Jan, Ome Hein, Oom Kool, Ome Jan (janoom) en ome Gevert is dood, ome Hebbert leeft nog. Een otorragie is een oorbloeding. De uitdrukking 'zijn laatste oortje versnoepen' komt van een oud koperen geldstuk, het oord. Een oorkondeboek is een charterboek, het was inzet van de bendeoorlog.
7. Op oorlogswinst (afkorting: OW) kan zelfs belasting geheven worden. Het Nederlandse RIOD is het Rijksinstituut voor Oorlogsdocumentatie. Een oorlogswinstmaker is een oweeër. Oorlokken zijn peies. Sommige Oostenrijkers zijn het ook wel, maar een oostenrijker is een van nature vrijgevig persoon. Een

oostenrijker hebben is een voordeeltje hebben. Onze oosterburen zijn de Duitsers. Hier volgt een aantal begrippen om op te zoeken in de Dikke Van Dale: de Oost (het voormalige Nederlands-Indië), de Grote Oost, de Levant (zekere kusten), het Nabije en Verre Oosten, de Oostpolitiek (Ostpolitik), de Oostpriesterhulp en de oot (aat, wilde haver). De afkorting o.p. staat voor onderwijzend personeel en met O.P. achter je naam behoort je tot de orde der dominicanen.

8. Opaline wordt gemaakt uit getwijnd cheviot kamgaren. We zagen opalen luchten. De Latijnse term voor 'in het aangehaalde werk' is opere citato, gedeeltelijk afgekort wordt dat op. cit. en geheel afgekort o.c. Hij stond nogal op-de-borst-klopperig (Jaarboek 2008) voor het glas-in-loodraam. Make-up doe je op. De OPEC is de Organization of the Petroleum Exporting Countries. Ope et consilio (met raad en daad) stond zij mij als ter zake kundige terzijde. Een sloopregeling voor auto's wordt al gauw een openeinderegeling. Een op-en-afrelatie heet ook wel knipperlichtrelatie. Bestaat het Openbaar Lichaam Rijnmond nog steeds?

9. De Openbaring van Johannes (Apocalyps) is een van de Bijbelboeken. Die jongen is op-en-duit zijn vader. Zij droeg een paar ajour kousen. Trek je vandaag je opanken uit Bohemen aan? Op-en-neren worden in de bouwkunde gebruikt. Hij was op-en-top een heer. Wat bij de Fransen een opéra bouffe (opéra comique) heet, noemen de Italianen een opera buffa. De opera quae supersunt zijn alle nog bewaarde werken van een schrijver, de opera omnia zijn de gezamenlijke werken, de opera selecta zijn de uitgelezen werken en opera seria's (grote opera's, grands opéras) zijn opera's waarin uitsluitend gezongen wordt.

10. Fimosisoperatie (fimose heeft als vormvariant phimosis) geslaagd, patiënt overleden. Een operatiekamer kort je af met OK, een operatiekwartier met ok. Operment is hetzelfde als auripigment. De ophicleïde is een koperen blaasinstrument met kleppen, voorloper van de tuba. Opianyl is meconine (komt voor in opium). De Opiumoorlog was er eerder dan de Opiumwet. De diva zong de opera-aria virtuoos. Een totebel is een ophaalnet. Een alambiek (alembiek) was vroeger een distilleerkolf. De tugrik is de munteenheid van Mongolië. De konik is een halfwild Pools paardenras. De glatik, de rijstvogel, vliegt in Indië.

Rein Leentfaar